

09.01.2020

Jakelussa mainituille

Viite

Asia **Kulttuuripolitiikka, maahanmuuttajat ja kulttuurisen moninaisuuden edistäminen -työryhmän asettaminen****Tausta ja tarvekuvaus****Tausta**

Kulttuurinen moninaisuus on laaja kokonaisuus, jolla suomalaisessa kulttuuripolitiikassa viitataan kieli- ja kulttuurivähemmistöihin ja muihin erityisryhmiin sekä näihin ryhmiin kuuluvien ihmisten mahdollisuuksiin osallistua yhdenvertaisesti kulttuuriin ja tuoda tasa-arvoisesti esiin luovuuttaan. Tämän työryhmän tarkoituksena on keskittyä kulttuurisen moninaisuuden haasteeseen kulttuuripolitiikassa maahanmuuton ja sen kasvun sekä siihen liittyvän monikulttuurisuuden näkökulmasta. Työryhmän tavoitteena on myös edistää taiteen ja kulttuurin keinoin kulttuurien välistä vuoropuhelua eri väestöryhmien vuorovaikutuksen ja yhteisymmärryksen lisäämiseksi.

Kulttuurista moninaisuutta on edistetty opetus- ja kulttuuriministeriössä osana kulttuurin hallinnonalan tulos- ja tavoiteohjaus-, valtionavustus-, selvitys- ja kehittämistyötä sekä osallistamalla valtion kotouttamisohjelmien toteutukseen.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on julkaissut 2000-luvulla kahdesti maahanmuuttopoliittiset linjaukset (2003, 2009) ja yhden laajan Taiteen ja kulttuurin saavutettavuus - loppuraportin (2014).

Vuosina 2016-2019 ministeriö julkaisi kolme raporttia, joissa keskityttiin erityisten hallinnonalakohtaisten kipupisteiden tunnistamiseen ja laadittiin toimenpide-esitykset niiden ratkaisemiseksi vastauksena syksyllä 2015 käynnistyneeseen laajaan maahanmuuttoon. Lisäksi ministeriö tuki valtionavustuksin taide- ja kulttuurialan toimijoita sekä yleisten kirjastojen kotouttamista edistävää toimintaa.

Ministeriö toteutti vuosina 2016-2019 Merkityksellinen Suomessa -toimintaohjelman yhteistyössä hallinnonaloillaan toimivien virastojen, laitosten ja muiden organisaatioiden kanssa.

Väestönkehitys Suomessa

Suomen väestöstä ulkomaalaistaustaisia oli vuonna 2019 yli 400 000 henkilöä, mikä on noin 7,3 % koko väestöstä. Vuosituhannen vaihteen tilanteeseen verrattuna ulkomaalaistaustaisten henkilöiden kokonaismäärä Suomessa on kolminkertaistunut. Ulkomaalaistaustaisella tarkoitetaan henkilöä, jonka molemmat vanhemmat ovat syntyneet ulkomailla. Heistä osa on näin ollen maahanmuuttajia ja osa maahanmuuton jälkeistä sukupolvea – ensimmäisen polven suomalaisia.

Suhteellisesti maahanmuutto keskittyy Suomessa Uudellemaalle ja erityisesti pääkaupunkiseudulle, joskin korkeimmat kuntakohtaiset väestöosuudet löytyvät eräistä Ahvenanmaan maakunnan kunnista. Pienimmät ulkomaalaistaustaisten osuudet ovat Kainuussa ja Savossa (noin 3 %) sekä Etelä-Pohjanmaalla (noin 2 %). Noin puolet Suomen ulkomaalaistaustaisista asuu pääkaupunkiseudulla, jossa heidän osuutensa väestöstä on noin 16 prosenttia. Tuoreen tilastotiedon mukaan Helsingissä asui vuoden 2019 alussa yli 100 000 ulkomaalaistaustaista henkilöä ja koko pääkaupunkiseudulla vajaa 200 000.

Ennusteiden mukaan Helsingissä viidesosa väestöstä on ulkomaalaistaustaisia vuonna 2025. Seudun ulkomaalaistaustaisista lähes viidennes kuuluu jo maahanmuuton toiseen sukupolveen. Heistä suurin osa on vielä lapsia ja nuoria, mutta aikuisväestöön kuuluvien määrä ja osuus kasvavat nopeasti. Uusimman Helsingin seudun vieraskielisen väestön ennusteen mukaan seudun vieraskielisen väestön määrä kasvaa nykyisestä 201 000:sta 437 000:een vuoteen 2035 mennessä. Muiden kuin suomen- ja ruotsinkielisten osuus väestöstä kasvaa nykyisestä 13,6 prosentista 25 prosenttiin. Nuoremmissa ikäluokissa prosenttiosuus kasvaa vielä selvästi korkeammaksi.

Ulkomaalaistaustaisten ikärakenne poikkeaa merkittävästi suomalaistaustaiseen kantaväestöön kuuluvien ikärakenteesta. Ulkomailla syntyneitä ulkomaalaistaustaisia on selvästi enemmän työikäisten ikäryhmissä kuin muissa ikäryhmissä. Selkeästi vähemmän ulkomaan kansalaisia on yli 65-vuotiaiden ikäryhmissä, joskin myös ikääntyneiden ulkomaalaistaustaisten määrä on kasvussa. Alle kouluikäisistä (0-6-vuotiaat) ulkomaalaistaustaisten osuus oli vuoden 2018 lopussa 10,3 prosenttia. Pääkaupunkiseudulla alle kouluikäisistä joka neljäs on ulkomaalaistaustainen.

Sanna Marinin hallituksen hallitusohjelma

Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelmassa on lupaus syrjimättömyydestä. Sen mukaan Suomesta tulee rakentaa suvaitsevainen ja kaikkia tukeva tasa-arvoinen maa, jossa tulee olla nollatoleranssi kiusaamiselle ja rasismille. Hallitusohjelman kulttuurista koskevassa tilannekuvassa todetaan, että hyvä yhteiskunta on yhdessä tekemistä, vuorovaikutusta, osallisuutta ja yhdenvertaisuutta. Hallitus pyrkii muun muassa kehittämään kulttuuripalveluita ja lisäämään osaajien työperäistä maahanmuuttoa. Yleisinä tavoitteina on, että kulttuuripalvelut olisivat paremmin saavutettavissa ja että maahanmuuttajien integroituminen yhteiskuntaan olisi vahvistunut.

Opetus- ja kulttuuriministeriön strategia 2030

Opetus- ja kulttuuriministeriön strategiassa 2030 sivistyksellä on keskeinen arvo ja rooli ministeriön kaikilla toimialoilla ja niitä koskevassa kehittämisessä. Strategiassa todetaan, että sivistynyt ihminen kokee elämän merkityksellisenä, ja merkityksellisyyden kokemus lisää luottamusta yhteiskuntaan ja yhteiskunnassa. Strategiassaan ministeriö ottaa kaiken toiminnan lähtökohdaksi yhdenvertaisuuden.

Opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuuripolitiikan strategia 2025

Opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuuripolitiikan strategiassa 2025 tunnistetaan toimintaympäristön muutos, jonka seurauksena yhteiskuntamme monimuotoistuu väestökehityksen kautta. Strategian tavoitteena vuoteen 2025 mennessä on mm. se, että osallisuus kulttuuriin on lisääntynyt ja eri väestöryhmien erot osallistumisessa ovat kaventuneet, että kulttuurinen moninaisuus toteutuu luovassa työssä ja tuotannossa ja että eri ryhmien mahdollisuus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan toteutuu Suomessa.

Konkreettisenä lähivuosien toimenpiteenä strategia-asiakirjassa todetaan, että valmistellaan linjaukset kulttuurisen moninaisuuden huomioimisesta kulttuuripolitiikassa, mukaan lukien ulkomaalaistaustaisten osallistuminen kulttuurielämään ja kotoutumisen edistäminen taiteen ja kulttuurin avulla.

Työryhmän tehtävä

Työryhmän tehtävänä on valmistella ehdotukset linjauksiksi ja toimenpiteiksi, joita toteuttamalla kulttuurinen moninaisuus ja maahanmuutto näkyvät ja vaikuttavat kulttuuripolitiikassa väestökehityksen mukaisesti ja asiaan liittyvät toimintaympäristömuutokset huomioiden. Työryhmän tulee huomioida erityisesti tavoite vahvistaa taiteen ja kulttuurin avulla ulkomaalaistaustaisten yhteiskunnallista osallisuutta ja osallistumista sekä edistää taiteen ja kulttuurin keinoin kulttuurien välistä vuoropuhelua, jonka tavoitteena on eri väestöryhmien vuorovaikutuksen ja yhteisymmärryksen lisääminen.

Ehdotusten ja toimenpiteiden tulee koskea ainakin seuraavia asiakokonaisuuksia:

- a) kulttuurisen moninaisuuden ja monikielisyyden toteutuminen luovassa työssä ja tuotannossa, taiteen ja kulttuurin sisällöissä ja kulttuuripalveluissa;
- b) ulkomaalaistaustaisten mahdollisuudet harjoittaa ammattimaista ja muuta taide- ja kulttuuritoimintaa ja osallistua taide- ja kulttuurielämään kulttuurinkäyttäjänä;
- c) kulttuuri- ja taidealan toimintojen ja toimijoiden rooli maahanmuuttajien kotoutumisen tukena ja eri ryhmien kohtaamisen edistäjänä;
- d) kulttuurisen moninaisuuden toteutuminen kulttuuripolitiikkaa koskevassa kehittämistyössä ja päätöksenteossa;
- e) työryhmän toimeksiannon piiriin kuuluva tutkimustyö ja -tarpeet sekä moninaisuuden huomioimista taiteen ja kulttuurin alalla edistävien seuranta- ja arviointimenetelyjen ja mittareiden kehittäminen.

Työryhmän tulee ottaa huomioon taide- ja kulttuurikentältä eri yhteyksissä esiin nostettu tarve siirtyä tilapäisistä moninaisuutta edistävästä projekteista pysyvämpään toimintatapaan, jossa moninaisuus on kiinteä osa perustoimintaa. Jos työryhmä päätyy tätä tavoitetta tukevaan perusratkaisuun, sen tulee arvioida, onko olemassa tilanteita ja tarpeita, joissa on edelleen perusteltu tarve myönteiselle erityiskohtelulle osana kulttuurisen moninaisuuden, osallisuuden ja kotoutumisen edistämistä.

Työryhmän tulee eritellä tekemänsä ehdotukset sen mukaan, kuka niistä vastaa (opetus- ja kulttuuriministeriö, muut ministeriöt, taiteen ja kulttuurin toimialan virastot, taide- ja kulttuurilaitokset, järjestöt jne.), sekä tunnistaa asiakokonaisuuteen liittyviä yhteistyömahdollisuuksia eri toimijoiden ja hallinnonalojen välillä.

Työryhmän tulee työssään ottaa huomioon perustuslain (731/1999) ja yhdenvertaisuuslain (1325/2014) säännökset. Olennaisia tehtävän työn kannalta ovat myös Suomen ratifioimat Yhdistyneiden kansakuntien ja Euroopan neuvoston sopimukset, jotka velvoit-

tavat valtioita turvaamaan vähemmistöjen oikeuksia ja kulttuurista moninaisuutta. Lisäksi ryhmän tulee ottaa huomioon kansainvälisen toimintaympäristön kehitys samoin kuin Euroopan unionin, Pohjoismaiden ja muiden asian kannalta relevanttien maiden kulttuuriseen moninaisuuteen, maahanmuuttoon ja kotouttamisen edistämiseen liittyvä kehitys ja niiden käytänteet.

Työryhmä voi kuulla asiantuntijoita ja järjestää seminaareja ja muita työhön liittyviä tapahtumia.

Työryhmän kokoonpano:

Puheenjohtaja:

Erikoistutkija Pasi Saukkonen, Helsingin kaupungin kanslia, kaupunkitutkimus ja tilastot

Jäsenet:

Warda Ahmed, sarjakuvataiteilija
Ahmed Al-Nawas, taidekuraattori
Panu Artemjeff, erityisasiantuntija, oikeusministeriö
Ceyda Berk-Söderblom, hallituksen puheenjohtaja, Globe Art Point
Ann-Jolin Grüne, monikulttuurisuusasiantuntija, Luckan
Satu Itkonen, yleisötyöpäällikkö, Ateneum, Kansallisgalleria
Nea Leo, toiminnanjohtaja, Taide- ja kulttuurialan ammattijärjestö TAKU ry
Järvi Lipasti, koulutus- ja kotoutussuunnittelija, Tuglas-seura
Martina Marti, moninaisuuskouluttaja
Esa Pirnes, kulttuuriasiainneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö
Jaakko Tiinanen, kirjastopalvelukoordinaattori, Espoon kaupungin kirjastotoimi
Tommi Saarikivi, toiminnanjohtaja, Suomen Teatterit ry
Johanna Selkee, erityisasiantuntija, Suomen Kuntaliitto
Anna Sidorova, ohjelmajohtaja, Cultura-säätiö

Pysyvät asiantuntijat:

Leena Aaltonen, kulttuuriasiainneuvos, opetus- ja kulttuuriministeriö
Elina Anttila, ylijohdaja, Kansallismuseo
Maikki Kantola, läänintaiteilija, kulttuurisen moninaisuuden ja liikkuvuuden kehittämisohjelma, Taiteen edistämiskeskus, Porin toimipiste
Minna Karvonen, johtaja, opetus- ja kulttuuriministeriö
Hanna Koskimies, ylitarkastaja, opetus- ja kulttuuriministeriö
Marjo Mäenpää, johtaja, kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämissäätiö Cupore
Katriina Nousiainen, erityisasiantuntija, oikeusministeriö

Työryhmän asiantuntijasihteereinä toimivat kulttuuriasiainneuvos Maija Lummepuro ja kulttuuriasiainneuvos Sini Keinonen.

Työryhmän kokoonpanoa voidaan tarvittaessa täydentää kulttuurisen moninaisuuden asiantuntijalla ja muilla asiantuntijoilla.

Toimikausi

9.1.2020 – 31.12.2020

Kustannukset ja rahoitus

Työryhmän kustannukset maksetaan opetus- ja kulttuuriministeriön toimintamomentilta 29.01.01.1 (600 000 3119).

Työryhmä työskentelee virkatyönä. Työryhmän jäsenten matkakulut kokouksiin korvataan edullisimman matkustustavan mukaan. Mahdollisten kokouspalkkioiden maksamisessa noudatetaan valtiovarainministeriön suositusta kokouspalkkioiksi (VM/193/00.00.01/2017). Työryhmän jäsenten tehtävästä ei makseta palkkioita eikä päivärahoja silloin, kun jäsen osallistuu työryhmän työhön taustaorganisaationsa edustajana.

Tiede- ja kulttuuriministeri

Hanna Kosonen

Ylijohtaja

Riitta Kaivosoja

Jakelu Työryhmän puheenjohtaja, jäsenet, pysyvät asiantuntijat ja sihteerit

Tiedoksi Opetus- ja kulttuuriministeriön osastot ja erilliset yksiköt
Taiteen edistämiskeskus
Erityisavustaja Terhi Peltokorpi
Kansliapäällikkö Anita Lehikoinen

